

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11) Ju2025/00206

Borås tingsrätt har fått möjlighet att lämna synpunkter på slutbetänkandet av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11).

I betänkandet behandlar utredningen bland annat frågan om vid vilken ålder som barn bör kunna straffas. Uppdraget har varit att överväga och, om lämpligt, lämna förslag om sänkt straffbarhetsålder, att föreslå skärpta regler om undanröjande av ungdomspåföljder samt att överväga och föreslå ytterligare åtgärder för att öka det statliga ansvaret för barn och unga som begår grova brott.

Tingsrätten instämmer i att det är ett allvarligt samhällsproblem att allt fler barn med koppling till gängkriminalitet begår allvarliga brott och att det finns starka skäl för att samhället reagerar mot denna utveckling. Det kan dock konstateras att det under de senaste åren har genomförts, och under åren framöver kommer att genomföras, omfattande lagändringar på såväl det straffrättsliga som det sociala området vilka syftar till att komma till rätta med gängkriminaliteten. Det är inte möjligt att redan nu dra några säkra slutsatser kring effekterna av redan föreslagna lagändringar och om de är tillräckliga för att bryta den negativa samhällsutveckling som skett bland unga lagöverträdare. Att i dagsläget därtill genomföra de lagändringar som föreslås i utredningen kan enligt tingsrätten innebära bristande förutsebarhet och instabilitet i rättstillämpningen.

Med det sagt övergår tingsrätten till att utifrån de allmänna domstolarnas perspektiv lämna synpunkter på de ändringar som föreslås.

Vad gäller förslaget om sänkt straffbarhetsålder anser tingsrätten, i likhet med vad utredningen påpekar, att barn som begår allvarliga brott ofta utnyttjas av vuxna i kriminella nätverk och därvid utsätts för olika former av påtryckningar. Av utredningen framgår vidare att dessa barn utnyttjas bland annat av det skälet att de inte kan straffas. Risken för att en sänkt straffbarhetsålder medför att ännu yngre barn dras in i brottsligheten ska därför inte underskattas. Med hänsyn till det och till det som har framkommit om att en sänkt straffbarhetsålder snarare riskerar att öka risken för att berörda barn fortsätter begå brott, anser tingsrätten att mer träffande åtgärder för att

uppnå förslagets syfte är att fortsatt se över de rättsliga regleringar som finns och som kan införas för att förhindra att barn dras in i allvarlig brottslighet. I sammanhanget bör nämnas det förslag som Finland för närvarande ser över, nämligen att en person som förmår ett barn under straffbarhetsåldern att begå en brottslig gärning oftare ska betraktas som gärningsman. Vidare anser tingsrätten att det bör krävas starkare skäl än de av utredningen redovisade för att Sverige som enda nordiska land ska ha en straffbarhetsålder under 15 år. Det nu sagda innebär att tingsrätten avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder.

För det fall straffbarhetsåldern ändå skulle sänkas, tillstyrker tingsrätten att det görs endast för vissa allvarliga brott. En straffbarhetsålder som utgår från brottets minimistraff är svårförutsägbar, inte minst för barnen i fråga. Detta särskilt med beaktande av att straffskalorna ständigt är föremål för förändring. Jämfört med övriga alternativ framstår dock utredningens förslag som det mest lämpliga med hänsyn till den koppling som då finns till bevistalan och till att en sådan reglering i nuläget endast skulle omfatta ett begränsat antal brott. Tingsrätten tillstyrker alltså därför förslaget om att den särskilda regleringen utgår från brott med ett minimistraff om fängelse i fyra år i straffskalan. Tingsrätten vill dock peka på de konsekvenser som kammaråklagaren Sara Stolpe anför i sitt särskilda yttrande.

Tingsrätten tillstyrker även förslaget att domar i mål om bevistalan ska antecknas i belastningsregistret i de fall domstolen fastställer att barnet gjort sig skyldig till det aktuella brottet.

Med hänsyn till de förändringar som föreslås gällande ungdomsreduktion för unga lagöverträdare i åldern 14–17 år, framstår det som en naturlig följd att även straffmaximum för minderåriga höjs till fängelse i 18 år. Även förslaget om att ta bort möjligheten att döma till ungdomsvård för brott av myndiga lagöverträdare är i linje med att dessa nu jämföras med vuxna sådana, liksom att en vuxenpåföljd ska bestämmas vid undanröjande av ungdomspåföljd. Tingsrätten tillstyrker därför förslagen i dessa delar.

Vad gäller förslaget om att skärpa reglerna för undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård genom att sänka kravet till "misskötsamhet" anser tingsrätten att en sådan reglering innebär att det ställs högre krav på en ungdom jämfört med en vuxen dömd till skyddstillsyn. Det stämmer inte överens med hur det straffrättsliga systemet i övrigt särbehandlar unga lagöverträdare. Det som i utredningen exemplifieras som enbart misskötsamhet torde dessutom redan omfattas av den nuvarande regleringen. Tingsrätten ser därför ingen anledning att göra en språklig ändring till misskötsamhet. Om något kan en sådan ändring i sådana fall göras till allvarlig misskötsamhet, vilket gäller för undanröjande av skyddstillsyn. Tingsrätten avstyrker därför förslaget, men instämmer i utredningens bedömning att möjligheten till varning ska kvarstå.

Slutligen kan det konstateras att arbetsbelastningen för domstolarna kommer att öka om föreslagna lagändringar genomförs. Utöver ökningen av antalet mål är såväl bevistalan som eventuella åtal för 14-åriga lagöverträdare resurskrävande och uppmärksammade. Enligt tingsrätten har utredningen underskattat den ökade arbetsbelastningen för domstolarna. Det är mycket tveksamt om de föreslagna ändringarna ryms inom befintliga anslag.

Denna remiss har handlagts av lagmannen Peter Broberg, chefsrådmannen Marie Sobilius samt tingsfiskalerna Agnes Försth (föredragande) och Frida Snis (föredragande). Remissen har föredragits för övriga domare vid tingsrätten som getts tillfälle att lämna synpunkter.

Peter Broberg

Frida Snis

Agnes Försth